

8.5.2003

1769/4/00

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Raino Marttunen

AHVENANMAAN MAAKUNNAN LAUTTALIIKENTEEN TAKSAT

1

KANTELUKIRJOITUS

Arvostelette 7.8.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassanne kantelekirjoituksessa Ahvenanmaan maakunnan lauttaliikenteen taksoja. Kerrotte tulleenne henkilöautonne ja asuntovaununne kanssa heinäkuussa vuonna 2000 Ruotsista Ahvenanmaalle ja jatkaneenne sieltä edelleen matkaa saaristolautoilla Suomen mantereelle. Brändöstä eteenpäin matkan jatkaminen olisi aluksen lipunmyyjän ilmoituksen mukaan ollut mahdollista vain maksamalla normaalihintaisen lauttamaksun lisäksi 1 250 markan lisämaksu, koska ette ollut viettänyt Brändön kunnassa 24 tuntia.

Hankkimienne tietojen mukaan Ahvenanmaan maakuntahallitus oli hyväksynyt nämä mielestänne kohtuuttomat maksut. Katsotte tällaisen ennalta arvaamattoman lisämaksun rajoittaneen liikkumisen vapauttanne. Kohtelu ei ollut myöskään yhdenvertaista, koska lisämaksu ei koskenut kaikkia matkailijoita eikä myöskään Brändön saarella asuvia.

Olette 21.9.2000 toimittanut tänne lisäkirjoituksen, jonka liitteenä on Teidän kanssanne yhdessä matkustaneen avioparin kuvaus tapahtumista.

2

SELVITYS

Ahvenanmaan maakuntahallitus on antanut Teidän kirjoituksenne johdosta selvityksen, joka lähetetään Teille liitteineen tämän vastauskirjeen mukana tiedoksi.

Maakuntahallitus on selvityksessään muun ohella kertonut, että päätös lauttamaksuista perustui maakunnan maksujen perusteista annettuun maakuntalakiin. Lauttojen aika-aulut ja maksut olivat lautoista annetun maakunta-asetuksen mukaisesti nähtävillä satama-alueiden ilmoitustauluilla. Niistä oli tiedot myös lauttojen aikatauluvihkosessa sekä suomeksi että ruotsiksi.

Selvityksen mukaan Ahvenanmaan maakuntahallitus sovelsi saaristolautoilla kahdenlaisia taksoja. Taksa 2 koski matkoja päätesatamasta päätesatamaan ilman yöpymistä välisatamassa. Taksan 1 käyttö ei edellyttänyt 24 tunnin saaristossa oloa. Saaristolautat rajallisine kapasiteetteineen oli tarkoitettu ensisijaisesti saaristokuntien asukkaiden käyttöön. Kahdella eri maksulla oli

tarkoitus suosia saaristokuntia. Saariston asukkailla oli mahdollisuus lunastaa edullinen vuosilippu henkilö- ja pakettiautoille. Kaikkia muita matkustajia, myös niitä, jotka asuivat Ahvenanmaan mantereella, kohdeltiin yhdenvertaisesti ja heiltä perittiin maksu taksan 1 tai 2 mukaan matkustustavasta riippuen.

Maakuntahallitus on korostanut, että matkustettaessa taksan 2 mukaan tulee koko matka maksaa jo ensimmäiseen lauttaan noustessa. Mikäli olisitte jo tällöin ilmoittanut tarkoituksestanne tehdä läpikulkumatka samana päivänä, Teille olisi jo lähtösatamassa Hummelvikissä ilmoitettu koko matkan hinta.

Maakuntahallituksen selvityksessä on viitattu myös korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen 8.12.1993, jonka mukaan maakuntahallitus oli toimivaltansa puitteissa voinut määrätä lauttamaksut maksulliseksi muille kuin saaristolaisille.

3 ARVIOINTIA

Perustuslain yhdenvertaista kohtelua edellyttävä säännös (6 §) ei estä tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi tarpeellista erityiskohtelua eli tietyn ryhmän asemaa tai olosuhteita parantavia toimia (HE 309/1993 vp., sivu 44). Saaristolaisia voidaan nähdäkseen pitää tällaisena erityisryhmänä, jota voidaan yhdenvertaisuusperiaatetta loukkaamatta suosia, kun siihen on riittävän painavia perusteita. Liikenneyhteydet ovat yksi sellainen alue, jossa olosuhteet saaristossa ovat lähtökohtaisesti tavallista vaikeammat.

Tällaista ajattelua ilmentää esimerkiksi saariston kehityksen edistämisestä annettu laki (494/1981, saaristolaki). Saaristolain 5 §:n mukaan valtion on pyrittävä järjestämään muun muassa liikenne- ja kuljetuspalvelut siten, että varsinkin saariston vakinaisella väestöllä on käytettävissään asumisen, toimeentulon ja välttämättömän asioinnin kannalta tarpeelliset liikenne- ja kuljetuspalvelut sekä siitä, että nämä palvelut ovat mahdollisimman joustavat ja ilmaiset tai hinnaltaan kohtuulliset. Tämän mukaisesti esimerkiksi Saaristomeren yhteysalusliikenne on Turun saaristossa järjestetty siten, että liikenne on vain saariston vakinaiselle väestölle ilmaista. Muilta peritään liikenne- ja viestintäministeriön vahvistamien taksojen mukainen maksu.

Saaristolaki ei kuitenkaan koske Ahvenanmaata, vaan mainitun lain perusteluissa nimenomaan todetaan, että tämänkaltainen asia kuuluu Ahvenanmaan maakuntahallituksen lainsäädäntövallan alaan (HE 23/1981 vp.). Ahvenanmaan saariston osalta ei ole olemassa vastaavaa yleislakia. Tällaista lainsäädäntöä on tietävästi kuitenkin suunniteltu Ahvenanmaallakin.

Maakuntahallituskin on selvityksessään viitannut tarpeeseen suosia saaristossa asuvia. Vaikka saaristolaki ei koskekaan Ahvenanmaata, saaristolaki ja sen periaatteiden mukaisesti järjestetty saariston lauttaliikenne Manner-Suomessa osoittavat, millaisia saaristolaisia suosivia järjestelyitä voidaan perustuslain 6 §:n säännös huomioon ottaen pitää hyväksyttävänä.

On ilmeistä, että saaristolaisten joustavat kulkuyhteydet vaarantuvat, mikäli suora turistiliikenne Ahvenanmaalta Suomen mannermaalle tai päinvastoin järjestetään hyvin edulliseksi. Osa nykyisestä, kesäkausina varsin vilkkaasta liikenteestä Manner-Suomen ja Ahvenanmaan pääsaaren välillä saattaisi siirtyä saaristoreitille ja siten vaatia runsaasti tilaa lautoilta. Tästä syystä on mielestäni hyväksyttävää, että varsinkin paljon lautoilla tilaa vievää matkustustapaa on pyritty hinnoittelulla rajoittamaan ja siten turvaamaan rajoitetun lauttatilan riittämistä saaristolaisten käyttöön. On huomattava, että kantelussa arvosteltu hinnoittelu koskee myös Ahvenanmaan mantereella asuvia.

Läpikulkuliikenteessä perittävät kalliimmat taksan mukaiset maksut ovat mielestäni siis periaatteessa hyväksyttäviä. Maksujen suuruutta määrittäessä on mielestäni kuitenkin otettava huomioon, että niiden tulee olla hyväksyttävässä suhteessa asetettuun tavoitteeseen eikä niillä saa olla kohtuutonta rajoittavaa vaikutusta liikkumismahdollisuuteen saaristossa. Tässä suhteessa totean, että kerrotut maksut ovat tosin selvästi korkeampia kuin muussa liikenteessä perittävät maksut, mutta niitä ei mielestäni kuitenkaan voida pitää niiden tarkoituksena nähden sellaisina, että järjestelyyn voitaisiin katsoa olevan perustuslain 6 §:n säännöksen vastainen tai loukkaavan perustuslain turvaamaa liikkumisvapautta.

Edellä esitetyn perusteella ei voi mielestäni katsoa, että maakuntahallitus olisi ylittänyt harkin tavaltaansa lauttamaksuista päättäessään. Saadun tiedon mukaan ne ovat edelleen suunnilleen samaa tasoa (www.alandstrafiken.aland.fi).

Muidenkaan kantelussa esitettyjen väitteiden osalta ei ole selvitysten perusteella aihetta epäillä oikeusasiamiehen toimivallan piiriin kuuluvaa lainvastaista menettelyä.

Edellä lausutuista syistä ei kantelunne ole johtanut enempiin toimenpiteisiin. Pahoittelen asian pitkää käsittelyaikaa, joka johtuu kanslian jutturuuhkasta. Ilmoittanette ratkaisusta myös lisäkirjeen liitteenä ollen kirjeen laatijoille.

Kirjoituksen liitteet palautetaan ohessa.